

O'QITUVCHILARNING MASOFAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHIDAGI TO'SIQLARNI ANIQLASHGA QARATILGAN XORIJIY TADQIQOTLAR XULOSALARI

Rahmonova Gulhayo Saidjon qizi

A.Avloniy Nomidagi Pedagoglarni Kasbiy Rivojlantirish Va Yangi Metodikalarga O'rgatish Milliy-Tadqiqot Instituti Doktoranti
e-mail: Rahmonova17@gmail.com

Annotatsiya: So'ngi yillarda Respublikamizda maktab ta'limi xodimlari uchun yaratilgan, masofaviy texnologiyalarga asoslangan o'quv platformalari soni oshib bormoqda. Jumladan, "Uzluksiz kasbiy ta'lim" maxsus elektron platfromasi (onlinedu.uz), 2021-yil mart oyidan boshlab maktab ta'limi xodimlari (rahbar xodimlar, o'qituvchi va mutaxassis) uchun masofaviy malaka oshirish shaklini taklif qilmoqda. O'qituvchilar tomonidan platformalarni adekvat qabul qilish va undan foydalanishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlab, foydalanishga qarshilik qiluvchi salbiy omillar - to'siqlarni bartaraf etish lozim. Shu sababdan, xorijiy davlatlarda bu xususida o'tkazilgan tadqiqotlar va tadqiqotdan kelib chiqadigan yakuniy xulosalarni o'rgandik. Ushbu maqolada ularni yoritishga harakat qilamiz.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim texnologiyalari, o'qituvchilar duch keladigan to'siqlar, elektron ta'lim, LMS,

Masofaviy ta'lim texnologiyalarini (keyingi o'rinlarda MTT) qabul qilish yoki ulardan foydalanishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish bo'yicha katta miqdordagi adabiyotlar nashr etilgan. **Saudiya Arabistoni** olimlari Almaiah va boshqalar intervyu o'tkazish orqali o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida masofaviy ta'limni qabul qilish va foydalanishga ta'sir qiluvchi omillarni o'rganib chiqdi. [1] O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida E-learningdan foydalanishga yuqori ta'sir ko'rsatgan asosiy omillar sifatida ishonch omillari (internetga ishonch, xavfsizlik, elektron raqamli imzo, elektron to'lov, qonun va qoidalar), elektron ta'lim tizimining sifat omillari (samaradorlik, foydalilik, foydalanish qulayligi, ishonchlilik, kontent dizayni), o'z-o'zini rivojlantirish omillari (ogohlik, trening dasturlari) va madaniy omillar (AKT savodxonligi, elektron jamiyat, ijtimoiy media) ekanligini aniqladi. Tadqiqot davomida kurs dizayni, kurs mazmunini qo'llab-quvvatlash, kursni baholash, ishlash muddati va qulay sharoitlar elektron ta'lim samaradorligi darajasiga asosiy ta'sir etuvchi omillar degan xulosaga kelishdi.

Taat va Frensis **Malayziya**da talabalar o'rtasida elektron ta'limni qabul qilishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganib chiqdi va tizimning qulayligi, o'qituvchining xususiyatlari, tizim sifati, axborot sifati va texnik ta'minoti elektron ta'limni qabul qilishga ta'sir qilishini aniqladi. [2]

Boshqa tomondan, Meriem va Youssef **Marokash**dagi Abdulmalek Essadi universitetida o'qituvchilar nuqtai nazaridan asosiy to'siqlarni aniqladi. Muallifning

so'zlariga ko'ra, texnik yordamning yetishmasligi, institutsional yordamning yetishmasligi, elektron ta'lim strategiyasi va siyosatini tarqatishdagi aloqa muammolari, o'zgarishlarga qarshilik, almashish madaniyatining yetishmasligi, elektron ta'limdan xabardorlik past darajada bo'lishi o'qituvchilarga MTTdan foydalanishda asosiy to'siq hisoblanadi. [3] **Malayziya**dagi yana bir tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar o'rtasida elektron ta'limdan foydalanishga ta'sir qiluvchi asosiy omillar bu – kurs bilan bog'liq omillar (kurs dizayni, kurs mazmuni, kursni qo'llab-quvvatlash), ijtimoiy va madaniy omillar (o'qituvchilarning e'tiqodi, universitet qoidalari) va texnologik omillar (internetga kirish, narx va dasturiy ta'minot ko'nikmalari) deb belgilangan. [4]

Rossiyada o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar MTTdan foydalanishda AKT va elektron ta'lim infratuzilmasi, moliyaviy, elektron ta'lim siyosatining yo'qligi, elektron kontentni ishlab chiqish va internetga ulanish muammolariga duch kelishmoqda. [5]

M. Azlim, K. Husain va boshq. tomonidan olib borilgan tadqiqot o'qituvchilarning **Malayziya** oliy ta'lim muassasalarida LMSdan foydalanishini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda 93 nafar o'qituvchiga so'rovnoma tarqatilgan, so'rovnoma e'lonlar, fayllar, chat, forumlar, topshiriqlar va hujjatlar kabi ba'zi LMS funksiyalarini o'z ichiga olgan. [6] Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar ushbu funktsiyalar haqida ijobiy tasavvurga ega, ammo, natijalar o'qituvchilarning LMSdan foydalanish foizi past ekanligini ko'rsatdi. Xuddi shunday, S. Alghamdi va boshq. **Saudiya Arabistonining** oltita universitetidan 222 nafar o'qituvchilarni jalb qilib, ularning LMS vositalari va funksiyalari haqidagi tasavvurlarini aniqlash uchun tadqiqot o'tkazishdi. Tadqiqot natijasi shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar kurslar davomida LMS imkoniyatlarining ba'zilaridan foydalanishgan, bunga sabab foydalanishdan qo'rqish kabi ba'zi to'siqlar deb ko'rsatilgan. [7]

Yuqoridagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, LMSdan foydalanish bo'yicha to'siqlarning asosi LMS siyosatining yo'qligiga borib taqaladi. **Instructure kompaniyasi** 2008-yilda tashkil etilgan bo'lib, ish faoliyati LMS siyosatini o'rganish bilan bog'liq. [8] Kompaniya 4 ta davlat : **AQSH, Buyuk Britaniya, Kanada va Avstraliyada** LMS platformalaridan foydalanish bo'yicha hujjatlarni o'rganadi. Bunda Canvas, Moodle, Blackboard, Sakai va NONE platformalaridan foydalanish bo'yicha hujjatlar tahlil qilinadi. Barcha LMS platformalari uchun umumiy LMS siyosati yaratiladi. Bunda o'n yettita element aniqlangan va ular 1-rasmda ko'rsatilgandek oltita keng siyosat toifasiga bo'lingan. LMS siyosatini samarali shakllantirishga hissa qo'shishda ushbu elementlarning nisbiy afzalliklari muhokama qilingan.

1-rasm. LMS siyosati

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Almaiah, M. A., Al-Khasawneh, A., & Althunibat, A. (2020). Exploring the critical challenges and factors influencing the E-learning system usage during COVID-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 25(6), 5261–5280. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10219-y>.
2. Taat, M. S., & Francis, A. (2020). Factors influencing the students' acceptance of E-Learning at teacher education institute: An exploratory study in Malaysia. *International Journal of Higher Education*, 9(1). <https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n1p133>
3. Meriem, B., & Youssef, A. M. (2019). Exploratory analysis of factors influencing e-learning adoption by higher education teachers: Case study: Abdelmalek Essaâdi University- Morocco. *Education and Information Technologies*, 25(3), 2297–2319. <https://doi.org/10.1007/s10639-019-10075-5>.
4. Aldowah, H., Al-Samarraie, H., & Ghazal, S. (2019). How course, contextual, and technological challenges are associated with instructors' individual challenges to successfully implement e-Learning: a developing country perspective. *IEEE Access*, 7, 48792–48806. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2019.2910148>
5. Vershitskaya, E. R., Mikhaylova, A. V., & Gilmanishina, S. I. (2019). Present-day management of universities in Russia: Prospects and challenges of e-learning. *Education and Information Technologies*, 25(1). <https://doi.org/10.1007/s10639-019-09978-0>

6. M. Azlim, K. Husain, B. Hussin and M. Zulisman, "Utilization Of Learning Management System In Higher Education Institution In Enhancing Teaching and Learning Process," Journal of Human Capital Developmen. Vol. 7 No. 1 January - June 2014, 2014.

7. S. Alghamdi and A. Bayaga, "Use and attitude towards Learning Management Systems (LMS) in Saudi Arabian universities," Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 2016, 12(9), pp. 2309-2330, 2016.

8. Instructure. (2021). Our Company Story. Retrieved 16/4/2021 from <https://www.instructure.com/about/our-story>

9. Rahmonova Gulhayo Saidjon Qizi "UZLUKSIZ KASBIY TA'LIM" MAXSUS ELEKTRON PLATFORMASI VA UNDA TA'LIM SIFATINI BOSHQARISH // SAI. 2022. №JSSR. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/uzluksiz-kasbiy-ta-lim-maxsus-elektron-platformasi-va-unda-ta-lim-sifatini-boshqarish> (дата обращения: 05.05.2023).

10. Saidjon-qizi R. G. DISTANCE AND ONLINE LEARNING IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT: Rahmonova Gulhayo Saidjon-qizi Chirchik State Pedagogical Institute, Uzbekistan //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 4. – С. 174-178.